

ANNA, ANNA ! LANGT MOT NORD OG LANGT TIL HAVS

Anna Charlotta Barthel - Født 09.10.1863 i Hörby, Skåne - Død 01.12. 1919 i Steigen, Nordland

Fattigunderstøttet fra hun var 14-15 år i 1878 til sin død 56 år gammel i 1919

Helligvær, antatt 1878 - 1881, Prestegården antatt 1881 - 1891,

Helligvær 1891 - 1903, Kvandalstrand i Steigen antatt 1903 - 1919

en presentasjon av Anne Torild Helset
Helligvær, 3. juni 2026 for Slekt og Data,
avd. Nordland

INNHold

FØRSTE MØTE MED ANNA OG HELLIGVÆR.
ANNAS FAMILIE. TRADISJONEN

HVORFOR BLE ANNA ETTERLATT I
HELLIGVÆR?

ANNAS LIV SOM «REISENDE FATTIG»
I NORDLAND

NOEN AV ANNAS HJELPERE

UT AV HELLIGVÆR. SISTE REIS,
«MOT OKÄND ORT»

FØRSTE MØTE MED ANNA OG HELLIGVÆR

Fra Terje Gudbrandsons bok Væran (1978)

For nå var *storsildtida* satt inn, og folk fra Vestlandet, Trøndelag og bygdene i Nordland strømmet til steder som Helligvær. Nye hus kom opp, og det var liv og røre over alt. Lyder begynte småhandel og hadde brennevinsutsjenking i brygga. Og i fembøringsnaustet til naboene *Hans Mekal, Edvard og Johan Ludvig Pedersen* var det *komediespeller* og linedansere. Datter til direktøren for denne truppen het Anna Bartel. Hun hadde brukket beinet, og da de andre skulle dra, lot de henne bli igjen. Anna levde seinere ei årrekke på gårder i været – bl.a. i Prestøya- i ytterst trange kår.

Under sildefisket ble det til slutt så mange mennesker i Helligvær at en måtte ha politioppsyn. Den seinere Bodin-lensmannen Ole Martin Larssen ble sendt til Sørvær, der han kom til å bo i Susanna-stugo hos Lyder Venneberg. (...) Når *notkaran* kom på land og skulle slå seg løs etter slitsomme arbeidsøkter, oppsto det lett gnisninger. Og før en visste av det, var slagsmålet i gang. (...) Lensmannsbetjent Larssen fikk føle hva det ville si å skulle være den som skulle håndheve lov og orden i dette miljøet. En gang han hadde troppet opp der det var blitt bråk, for å få satt en stopper for det hele, ventet søringene på ham ute i gangen, kledde ham splitter naken og banket ham både gul og blå. Og etter hvert ble det slik at kvinnfolka var redd for å gå i fjøset om kvelden. En gang *notkaran* sloss som verst, tok de i bruk et helt vedlass som lå stablet opp inntil veggen på stua til husmannen *Jens Olsson* i Sørvær. Og nettopp Jens var av dem som liksom ble stående utafor den oppgangsbølgen Sørvær og Væran ellers opplevde i *storsildtida*.

Den gamle fattigdommen levde videre, samtidig med ny velstand. Huset til Jens Olsson og kona Marta Olsdotter var så «lavt at en kunne stå på bakken og legge hendene på utåsene» og «Det var ikke annet til pipe enn et jernrør som stakk opp gjennom taket. Fattigdommen gjorde at en av de to sønnene måtte til oppfostring på en naboøy, og «Var begge sønnene til Marta og Jens heime på én gang, måtte den ene ligge hos naboene.»

(...) Likevel står det fast, skriver Gudbrandson: Storsilda kom for mange familier i Væran til å bety et økonomisk oppsving de færreste på forhånd hadde kunnet forestille seg. Penger og kreditt var plutselig på en helt ny måte blitt realiteter for øy-folket utafor Bodø-kysten.

Midt oppe i storsildtid og høykonjunktur var det også at en av oppsitterfamiliene i Sørvær ble rammet av tragedien: 5. juni 1876 omkom to av sønnene i Trondgården, *Peder og Oluf Olsen*, 21 og 18 år gamle. De var tre brødre ombord da båten deres *gjekk rundt* tett utom været, men bare eldstebroren, Hans, fikk reddet seg opp på et skjær. Men livet måtte gå videre. Og utover mot slutten av 1800-tallet skjedde det mye i Sørvær.

SUSANNASTUGO I SØRVÆR

Huset er sannsynligvis satt opp i de åra Susanna Monsdotter brukte Gammel-Hansgården som enke (1848 - 62/65, og var utstyrt med noe helt nytt: innendørs trapp! Ei rekke historier knytter seg til Susannastugo fra den tida storsilda skapte liv og røre i Helligvær. Senere huset bygningen gjennom ei årrekke poståpneriet i Sørvær, som hadde inngang gjennom døra lengst t.h. på bildet.

Gudbrandson, 1978, s. 212 (Foto: Inger Lise Gudbrandson)

LOFOTBREV

Christian Krohg, «Lofotbrev» 1896

SALTING AV SILD I TØNNER

Frem til 1800 var salting den eneste måten å foreldre eksportsilden på. Først fra midten av 1800-tallet ble fersk sild pakken i iskasser og eksportert, men det var likevel saltingen som dominerte.

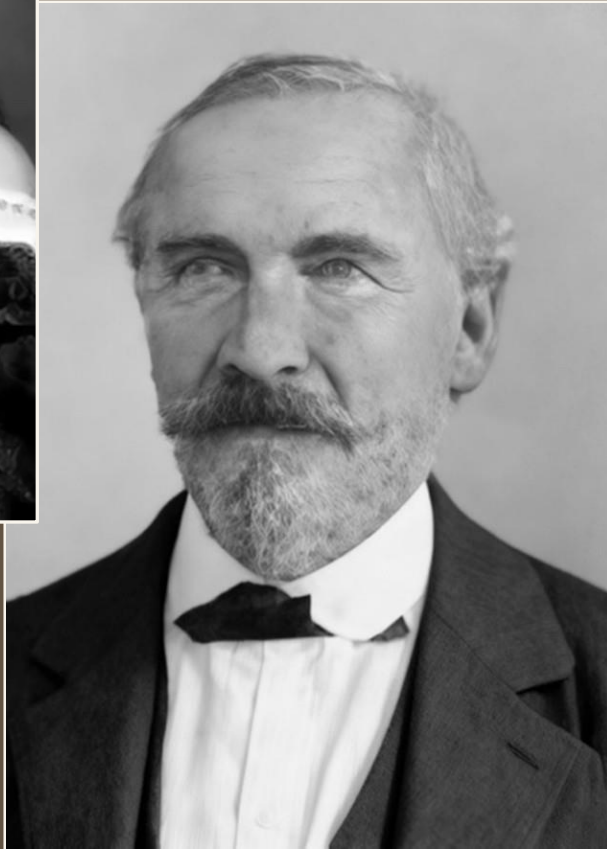
Foto: Anders Beer Wilse

ET BERG AV SILD

Et berg av sild, 1910.

Foto: Anders Beer Wilse

ANNAS FAMILIE

Mor:

Susanna Josephine Stummer

1831 – 1882 (d. 51 år)

født Clausthal-Zellerfeld, Tyskland, død Bergen

Far:

Friedrich Anton Barthel

1818 – 1891 (d. 73 år)

født Ernstthal, Sachsen, Tyskland, død i Stockholm

SUSANNA OG FRIEDRICH SINE 8 BARN

Friedrich Christian Stummer

1854 – 1854 (0 år?)

Tyskland

Julius Heinrich Barthel

1855 – 1915 (63 år)

f. i Tyskland, d. i Kristiania

Augusta Caroline Henriette Barthel

1857 – 1898 (41 år)

f. i Tyskland, d. i Kristiania

Marie Wilhelmine Barthel

1860 – 1862 (2 år 5 mnd.)

f. i Kristiania, d. i Sverige

Oscar Anton Emil Fredrik Barthel

1861 – 1862 (1 år 7 mnd.)

f. og d. i Sverige

Anna Charlotta Barthel

1863 – 1919 (56 år)

f. i Sverige, d. i Norge

Wilhelm Johan Barthel

1865 – 1871 (6 år)

f. i Sverige, d. i Norge

Friedrich (Frits) Barthel

1868 -1937 (69 år)

f. og d. i Norge

SØSKNENE BARTHEL

Fredrik / Frits Barthel

f. i Kristiania 1868
d. i Asker 1937

Augusta Caroline Henriette Barthel

f. 1857 i Niedersachsen, Tyskland
d. i Kristiania 1898

KI-generert bilde basert på bildene av brødrene

Anna Charlotta Barthel

f. 1863 i Hörby, Skåne i Sverige
d. 1919 i Kvandalstrand, Steigen

KI-generert bilde basert på bildene av brødrene

Julius Heinrich Barthel

f. i Tyskland 1855
d. i Kristiania 1918

FAMILIENS LEVEVEI

REISENDE SCENEKUNSTNERE

Yrkesbetegnelser

Friedrich Anton, Julius og (i noen grad) Fritz

Skuespiller, mekanikus, magiker og spisevert,
fugle- og dyreimitator, linedanser, sabelsluker, ildsluker, illusjonist, akrobat, omreisende kunstner,
taskespiller, cirkuseier, cirkusforeviser, dioramaeier, karuselleier, skydebaneeier, artist, dyretemmer,
Häxmästare, Trolldmand

Susanna

Herkulisk Kvinde

Barna, som små

Lilleputter, akrobater, linedansere

Hva Fiedrich Anton Barthel IKKE ville bli omtalt som: Gjøgler

BARTHEL-FAMILIENS REISER

BLANT STEDENE DE REISTE FRA; HARZ

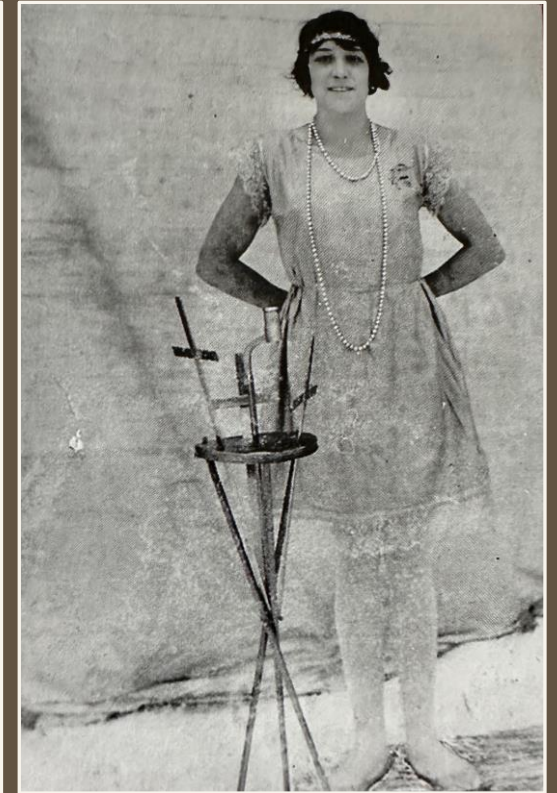
BILDER FRA TRADISJONEN

Et mer enn 3000 år gammelt veggmaleri i palasset i Knossos som viser ungdommer som utfører halsbrekkende øvelser over oksens rygg. (Berthelsen)

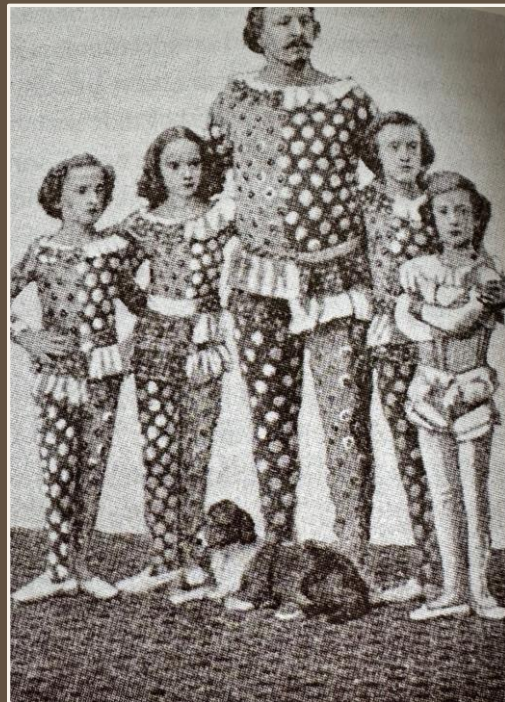
Indiske reisende akrobater i Thanjavur (Tanjore), Tamil Nadu. Draktene er typiske for regionen Maharashtra i Vest India, sør for Rajasthan. (Berthelsen) Akvarell fra ca. 1800.

Sverdslukerske anno 1928. Linnéa Terésia Hertzberg. (Eisfeldt)

Her opptrer Cottrelly med akrobatikk. Illustrasjon fra tillegget til Illustreret Tidende 29. september 1861.

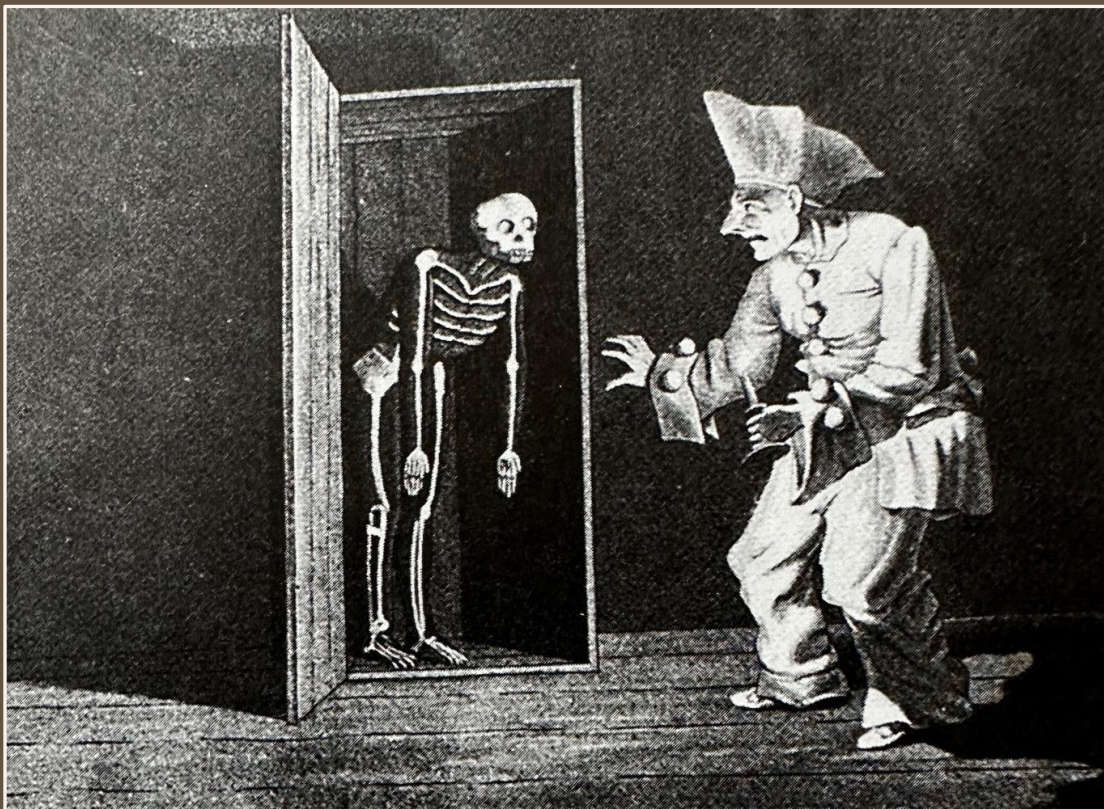
Noen av Gautier-truppen som opptrådte i 1891. Lous Gautier i midten. Postkort

Det var faste roller i Commedia dell'Arte. Legg merke til maskene. Denne tradisjonen er tatt opp igjen i våre dager bl.a. hos Cirque de Soleil. Fra McKechnie: Popular entertainment through the ages.

Tryllekunstneren Dr. Epstein utfører et dramatisk triks på scenen på Møllergaden Theater 1876. Gjengitt etter St. Hallvard nr. 2/1967.

Scenebilde fra Guiseppe Carsortis pantomime «Harlekins skjelett», som den ble oppført i København på begynnelsen av 1800-tallet. Grafikk av Søren Henrik Petersen (Berthelsen)

Sjonglering, eller indiansk kunst, var populært, og noe de aller fleste gjøglere behersket. Legg merke til teltet med panorama i bakgrunnen. Fra boken Markedsscener i broget Rad, litografert og utgitt av Prah i Bergen i 1846. (Berthelsen)

Den danske kraftatleten Holtum optrådte på Klingenberg. Bildet er fra Ny Illustreret Tidende nr. 816. (Berthelsen)

Klingenberg's Theater.
Theater Varieté
 Mandag den 20de Novbr. Kl. 7½
Sidste store
Afskedsforestilling
 Af det righoldige Program fremhæves:
Kanonkongen,
 udføres af Hr Robert Merkel, idet han lader sig skyde ud af en 22 Toms Kanon til en i Taget fæstet Trapez, og som er den Eneste, der hidtil har udført dette Kunsttykke.
Obs. Theatret er opvarmet.
 C. Merkel & H. Brown.

Mens Holtum kunne ta imot en kanonkule, var det Robert Merkel som ifølge annonsen selv lot seg skyte ut av en kanon.

Morgenbladet
 20.11.1876
 (Berthelsen)

Klingenberg's Theater.

Magiker Le Tort fra London giver idag Thorsdag den 19de Mai Kl. 7½ Efterm. en stor magisk Representation i Forening med Kjempe-taagebillder, bestaaende af **geologiske Billeder af Ur-Verdenen** eller Jordens Skabelse og Udvikling. Blandt Andet forekommer den magnetiserede Pige.

Magikeren Joseph Le Tort opptrer med en svevende dame.
 Morgenbladet
 19.5.1864. (Berthelsen)

HÖRBY MIDT I SKÅNE, MED MARKEDSTRADISJONER FRA 1748

Fra boken Markedsscener i broget Rad, litografert og utgitt av Prahl i Bergen i 1846. (Berthelsen)

Marked fra Hästtorget, Gamle Hörby i Skåne, omkring år 1900

På marknadsplatsen i Hörby!

Härmed har jag äran inbjuda allmänheten till
den enastående föreställning, som hittills gifvits inom
Sveriges gränser, nämligen:

Öppen Söndagen den 2 juli från kl. 3 e. m.
Torsdagen den 6 juli, Marknadsdagen, hela dagen.

Brottningskamp,

en kamp på lif och död,

emellan den cirka 250 kilogram vägande galliciske

Jättebjörnen Bismarck

och **djurtämjerskan Margarethe.**

Obs! Djurtämjerskan Margarethe är den enda djurtämjerskan i hela
Europa, som upptager brottningskamp med björnar.

Entré: äldre 25 öre, barn 15 öre.

Högaktningsfullt

A. ALBERTI från Frankrike.

MARKED 1800-TALLET

I romanen *August*, lar Knut Hamsun oss oppleve et marked nordpå i Barthel-familiens tid. Dette kan ha vært i Stokmarknes på Hadsel-øya

På markedet var megen larm og trafikk. Her lå store og små fartøier og båter og flere kom dag og nat, det vrimlet av folk mellom husene, et par namdalinger hadde fått litt formeget å drikke og vilde slåss. Politiet var hver til sig.

Det var både morsomt og utviklende for Edevart å komme dit, og mens August avhændet skindlasten drev Edevart omkring og så på alt. Her var boder med fine og grove varer, masser av gods i langt større utvalg enn i Lofoten. Og her var Linedansere, veivspillere, vilde dyr, kilebane, gatekræmmere, karusell, tatere som spådde folk, utsalg med brus og kaffe, verdens tykkeste dame og kalven med to hoder.

Og her optrådte som sædvanlig Papst, den gamle ærværdige klokkejøden med alle de underfundige lommer i sin kawai.

MARKED 1800-TALLET

I Anders Mehlum: *Nordlandsliv* fra 1888

Adspredelser er det nok af, og de benyttes flittigt, - der er jo Marked kun en Gang om Aaret. Midt i Gaden staar en Mand og trækker paa et udaset Akkordium, medens Konen og et Par Børn synger en ny, smuk Vise om sørgelige Tildragelser, ulykkelige Hændelser, skrekkelige Begivenheder, beklagelige Ulykker og andre mærkelige Viderverdigheder og Græsseligheder. Saa er der Lotteriboder, hvor man for 10 øre kan trække en aromatisk Sæbestang, Manchetknapper, Knive, Pistoler m.m. Musik til naturligvis.

Og saa den gamle livstrætte Bjørn, der staar i et mørkt Hjørne af en Bod; den maa man ofre 30, 40 Øre paa.

Endvidere Karusellen, hvor man kan kjøre 3-4 Minutter for 10 Øre. Musik til. Og Panoramaer, 2 i Tallet. Den ene af dem var forresten den bedste af alle Kunstnydelser deroppe. Man saa Konstantinopel, Jerusalem, Kristenforfølgelsen i Damaskus, Paris beleiret, Newyork osv. Og saa en Mangfoldighed af alskens Gjøglerer, hvis Præstasjoner jeg ikke ser mig istand til at give noget Artsnavn. Alle har overfyldt Hus.

MARKED 1800-TALLET

Og saa den gamle livstrætte Bjørn, der staar i et mørkt Hjørne af en Bod; den maa man ofre 30, 40 Øre paa.

Endvidere Karusellen, hvor man kan kjøre 3-4 Minutter for 10 Øre. Musik til. Og Panoramaer, 2 i Tallet. Den ene af dem var forresten den bedste af alle Kunstnydelser deroppe. Man saa Konstantinopel, Jerusalem, Kristenforfølgelsen i Damaskus, Paris beleiret, Newyork osv.

Og saa en Mangfoldighed af alskens Gjøglerer, hvis Præstasjoner jeg ikke ser mig istand til at give noget Artsnavn.

Alle har overfyldt Hus.

«MAGIKEREN BARTHEL MED SELSKAB»

Annonce i avisa Tunsbergaren,
lørdag 30. januar 1869

Søndag den 31. Januar giver Magikeren Barthel med Selskab i den venskabelige Forenings Lokale 2 store Representationer i den høiere Magi og Fysik hvorved forevises de nyeste Troldkunster, som nu for tiden kunde presteres.

- 1ste Afdeling: Magi eller Trondkunster.
- 2dre Afdeling: Atletiske og gymnastiske Øvelser, Udføres af Julius, Juliette og Wilhelm Barthel. Luftspring eller arabiske Lege, udføres af Julius Barthel.
- 3die Afdeling, Grand de Militær-Polka, udføres af den 10-årige Julius og den 8-årige Juliette Barthel.
- 4de Afdeling: Stor Arabisk Flaskepyramide. Til slutning af 1ste Forestilling: En komisk Pantomime.

Til Slutning af 2den Forestilling: Non plus ultra eller Halshugningen. Kunstneren har i den naturlige magi bragt det derhen, at kunne skille Hovudet fra Kroppen og vil idag med et sværd hugge Hovedet fra Kroppen paa et Menneske, til alle Tilstedeværendes Forbauselse presentere Hovedet paa et Sølvfad og derpaa fastsette samme. Tillige opfordrer han alle Fyssei, Læger og Kirurger, som ville hædre ham med sit Besøg, at undersøge den hovudløse Krop, saavelsom Hovudet paa samme Tid som han anmærker, at de skulle finde Kroppen uden alle Tegn til Liv og uden Pulsslag. I hvorvel dette Experiment ofte af flere Kunstnere ere forevist, saa lover jeg at ingen har forevist det saaledes for Øyet forvildende idet mine Forgjengere ved dette Experiment har betjent sig af en Gardin - jeg overlader det til de tilstedeværende Tilskuere at se Kunststykket med eller uden Gardin. Skulde de tilstedeværende Damer frygte for at se Halshugningen - ihvorvel ingenlunde Gyseligt forekommer - tillader jeg mig at oplyse, at dette Stykke vil blive udført aller sist, saa at de, som ikke vinde se det, efter Behag kunde fjerne sig uden derfor at blive berøvet den øvrige Forestilling.

ANNA CHARLOTTA BARTHEL I BODØ, KABELVÅG, HELLIGVÆR OG I STEIGEN

Arkivene gir oss øyeblikksbilder av Annas liv fra 1875/ -76 til hennes død i 1919:

- når hun er 12 år gammel blir hun folketellet i Bodø kjøpstad, i **1875**
- når hun er 13 år gammel er hun i Kabelvåg med familien i anledning Henriettes konfirmasjon i **1876**
- når hun er 15-16 år går hun på skole i Vokkøya, og bor «til oppfostring» i Vetterøya i **1878/-79** og **1880**
- når hun er 17 år går hun til konfirmasjonsforberedelse og blir vaksinert mot kopper i **1880**.
«bortvises» pga. begått «utukt»
- når hun er 18 år bor hun i Vetterøya og blir konfirmert i Bodin/Bodø, i juli **1881**
- når hun er 20 år blir lillebror Frits konfirmert med gode karakterer. Han bor i Sørøya, **1883**
- når hun er 24 år vinner hun en vase på en basar til inntekt for et planlagt fattighus, i **1887**
- når hun er 27 år bor hun på Bodin prestegård ved folketellingen i **1891**
- når hun er 36 år bor hun i Prestøya i Helligvær ved folketellingen i **1900**
- når hun er 39 år får hun et dødfødt pikebarn i Vokkøya i august **1903**
- når hun er 46 år -forpleiet på gården Kvandalstrand i Steigen ved folketellingen i **1910**
- når hun 56 år gammel dør hun av «Alderdom» på gården Kvandalstrand i november **1919** og blir gravlagt på Furumoen kirkegård i april **1920**. Jordfestes i september.

HVORFOR BLE ANNA ETTERLATT I HELLIGVÆR?

«Kunstnerfamilien Barthel» opphører som arbeidsfellesskap og samlet familie

Hvorfor?

- Wilhelm død, Namsos i 1871
- Julius ekteskap i Bodø og egen karriere fra januar 1875
- Mor Susanna, «herkulisk kvinne» syk, utslitt?
- Alderen begynner å tære på Friedrich Anton Barthel
- Livsform, tap og sorg gir slitasje, som gir sprekker i disiplin og samhold

Bernt Anker (1746 – 1805) i brev til sin fetter i København om et italiensk gjøglerselskap:

«Casorti, (...) har med Kone og Børn været hos mig en maaned. Disse Folk vare agtede og elskte af alle; (...) Saa moralske gode Mennesker, hvis hele Liv er strenge Pligters Opfyldelse under den nøysomste Levemaade, har jeg aldri kjendt» Gjengitt i Berthelsen (2009), s.120

OPPFORDRING FRA EN LOKALAVIS I 1862

C a r l s h a m n.
Athleten F. Barthel, åt hwars puts-
lustiga pajatzoupptåg mången med hjert-
lighet skrattade wid representationerna
under marknaden, har genom ett dödsfall
måst uppskjuta sin afresa härifrån och gifwer
derföre i afton och i morgon ett par re-
presentationer, inneslutande sig i publikens
wälmilja.

Carlshamn Allehanda 15.11.1862
ved Oscar Antons død

FRIEDRICHS EGEN ANNONSE

Magikern
FRIEDRICH BARTHEL
med Familj
gifver tillfölje af genom dödsfall för-
dröjd afresa Lördagen den 15 och Sön-
dagen den 16: **2:ne Konstrepre-**
sensationer uti Trolleri, Fysiska
samt Akrobatisk-Athletiska och Her-
kuliska Produktioner uti öfra våningen
af Janssonska gården vid Ronnebyga-
tan (N:o 340).
O b s. Som jag genom dödsfall för-
lorat ett af mina barn och min afresa
härifrån derigenom blifvit fördröjd, så
beder jag så mycket om talrikt besök.
Början sker kl. 7 e. m. Entré-Afgif-
ten är frivillig, dock icke under 25 öre
personen. **F. BARTHEL.**

Carlshamn Allehanda 15.11.1862

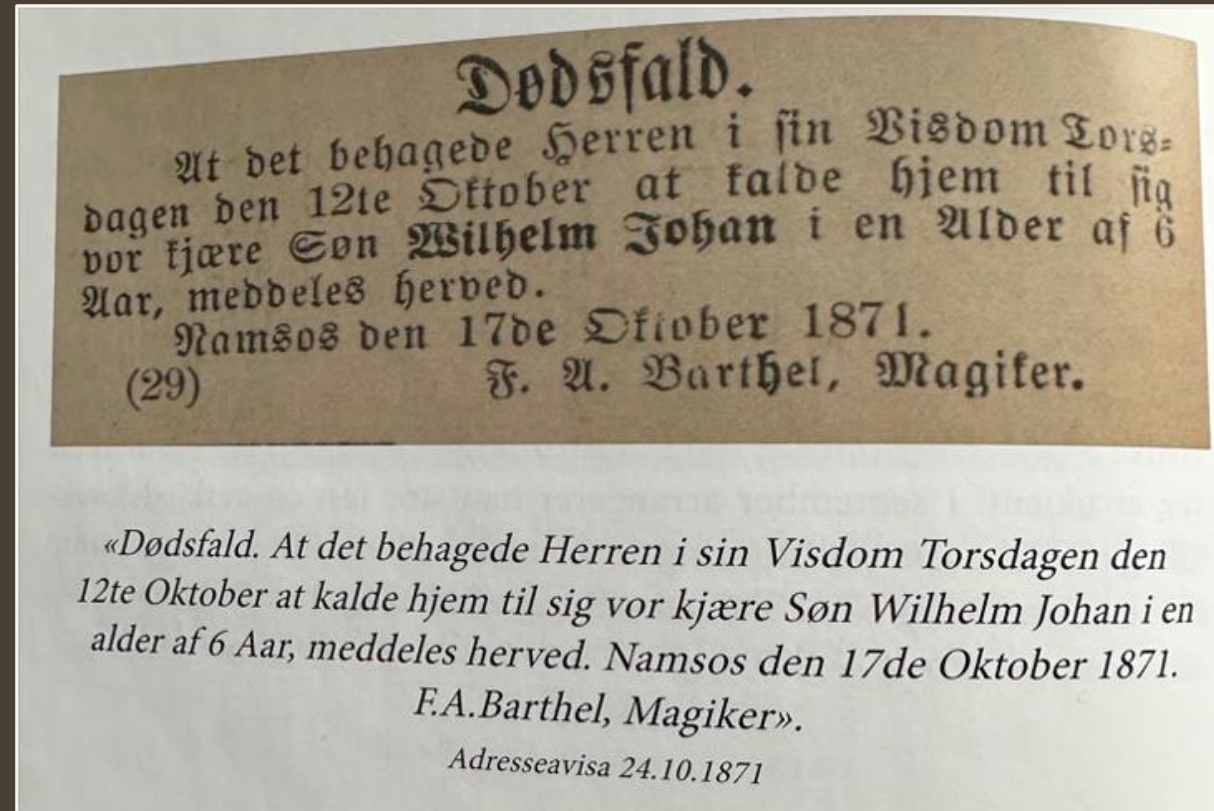
WILHELM SOM HOVEDATTRAKSJON, 1870

Kristianssands Stiftsavis og Adresse-Contors
Efterretninger, lørdag 11. juni 1870

«Den 4 aarige Wilhelm udmærker sig i de
smukkeste akrobatiske Produktioner, som af noget
Barn i hans Alder er forevist, og vil det vitterlig
interessere Publikum» (Begge i Støre)

WILHELMS DØD, 1871

SUSANNAS OPPTREDNER

Söndagen den 13 December 1863 gifver
Konstnärssällskapet F. A. Barthel med sin
familj å Gästgifvaregården **en briljant**

Konstrepresentation

i fri magi, herkuleska lekar, Fru Barthel
lyfter 12 punds tyngd med sitt hår, sten-
krossning på bröstet m. m. samt atletiska
och gymnastiska öfningar.

Entréen är 50 öre, då hvarje besökande
erhåller en present af större eller mindre
värde, samt utan present 25 öre.

F. A. BARTHEL.

Blekinge-posten 11.12. 1863

«Söndagen den 13 December
1863 gifver Konstnärssällska-
pet F.A. Barthel med sin familj
å Gästgifvargården en briljant
Konstrepresentation i fri magi,
herkuleska lekar, Fru Barthel ly-
fter 12 punds tyngd med sitt hår,
stenkrossning på bröstet m.m.
samt atletiska och gymnastis-
ka öfningar. Entreen är 50 öre,
då hvarje besökande erhåller en
present af större eller mindre
värde, samt utan present 25 öre.

F.A. Barthel».

Her lures det inn litt tivoli!

VARIETÉ

Madam Scaglia, tegnet av Øivind Sørensen.

Å stadshusets salong
gifvas
Fredagen den 5 och
Söndagen den 7 dennes
af
Magikern
BARTHEL,
den berömde fågelsånga-
ren med sällskap,
Tvänne stora
Konstföreställningar
i flera olika afdelningar.
Biljettpriserna äro: 1:sta plats 1 krona,
2:dra plats 50 öre, stående plats och för
barn 25 öre.
☞ Föreställningarne börja: Fredagen
kl. 8 och Söndagen kl. 7 e. m.
T. Barthel.

Norrbottenskuriren 05.09.1879

En gang etter oppholdet i Kabelvåg i 1876 og Henriettes konfirmasjon der, reiser Friedrich Anton til Trøndelag og grensetraktene mot Sverige før han reiser til Stockholm. Han opptrer alene, sammen med Julius eller andre kunstnere.

Livet hans tar slutt etter 6 år som aktiv artist i Stockholm. Han dør 73 år gammel på Sabatsberg sykehus i 1891.

Våre antakelser:

Julius overtar ansvar for mor Susanna og søsknene Henriette, Anna og Frits, antakelig i 1877 eller 1878.

Da Anna ble satt igjen på Helligvær:

En følge av «nødens tvang».

Vi tror at det har vært flere hendelser, som har gått over tid, og som er blitt til én sammenpresset, komprimert historie.

Hvorfor tror vi dette? Historien Gudbrandson gjengir, har mange momenter. Og: Tidspunktene spriker!

STORSILDEFISKET

«Etter at storsildfisket innen dette distriktet må anses for å være slutt, meddeles følgende over det oppfiskede kvantum:

(.....) Tilsammen 32 400 tønner. Eller beregnet etter fiskepakning med..... 41 000 tønner.

16. april. Innberetning om storsildfisket 1873-74.

Om det i mitt distrikt siste vinter foregatte storsildfiske meddeles:

Distriktet besøktes av omtrent 130 notbruk med en besetning på 1 600 mann, 70 garnbåter med 250 mann, 100 fartøyer med 500 mann. Sildetilvirkere, handelskarer og andre personer 150 mann, tilsammen 2 900 mann.

Av notlagene hørte omtrent fjerdeparten heime her i distriktet. Resten var hovedsakelig fra Bergen og Stavanger-kanten og noen enkelte fra Ålesund, Kristiansund og Trondheim, samt fra distriktene innen Nordland amt og Senjens fogderi. Garnfiskerne hørte for det meste heime i Bodø landdistrikt, Skjerstad og Saltdalen, foruten noen få fra Steigen og Hamarøy. Fartøyene var for det meste fra Vestlandet. Det oppfiskede parti utgjorde omtrent 32 300 tønner.»

Kilde: Fiskerinæringen, Oversikt av Jørgen Langen, s. 345 – 365, i: Bodin bygdebok, Bind I, Første del. Utgitt av Bodin kommune i 1961. Sitatet fra lensmannens innberetning er gjengitt i moderne språkform av Jørgen Langen på s. 360-361.

STORSILDEFISKET

Samme kilde underbygger dette ved å gjengi amtmannens femårs beretning om storsildfisket for Salten:

For 1868 oppgis en fangst på 30 000 måletønner i Salten.

For 1870 rapporteres at det ble drevet notfiske i Helligvær. Tidligere var det bare brukt garn.

For 1871 rapporteres om rikt fiske for Helligvær, tross mye storm. Det var også rikt fiske i Kjeldebotn, Landego. I alt deltok 30 notlag og 450 mann. Av disse var 16 notlag og 70 båter fra Bodø by og landsokn. Utbyttet for Salten var 56 000 måletønner. Det deltok 100 kjøpefartøyer, hvorav 25 var fra Nordland. Prisen var 8 ort. (7,20 kr.).

For 1872 var det også rikt fiske for Helligvær, Bliksvær og Landego. Først 16. desember satte silda mot land. Det deltok 100 notlag, 150 båter og i alt 1500 mann. Antall kjøpefartøyer var 150, derav 8 dampskip. Utbytte i alt 47 500 måletønner.

Prisen var fra 8-13 ort, med 8 ort i gjennomsnitt.

For 1873 var deltakelsen som året før. Prisen var oppe i 3 daler. Utbyttet ble 32 000 måletønner.

For 1874. Avtakende utbytte for Væran. Silda flyttet nordover. Samlet utbytte for Salten ble det beste som hittil hadde vært, med 143 960 måletønner.

For 1875 var det ingen fangst av betydning.

Kilde: Fiskerinæringen, Oversikt av Jørgen Langen, s. 345 - 365, i: Bodin bygdebok, Bind I, Første del.

Utgitt av Bodin kommune i 1961. Sitatet fra lensmannens innberetning er gjengitt i moderne språkform av Jørgen Langen på s. 360-361.

FAMILIEN BARTHEL I TROMS

Under dette storsildfisket på 1870-tallet var familien Barthel i Troms fra april til oktober

THEATER.
(Paa Snedker Vigers Sal).
Søndag den 14de April
fra Kl. 6—8 og 8—10 Aften
gives tvende store
Kunstforestillinger.
Magikeren Barthels,
Den berømte Nattergal-Sanger fra Tyrol,
vil overraske Publikum med sine skjøne
Fuglesange, samt efteraber Stemmer
af flere Sorter Dyr samt Magi og Fysik.
Madame Barthel
viser sin ualmindelige Styrke ved at løfte
et halvt Skippunds Vægt efter Haarfletterne.
Til Slutning:
Komisk Pantomime: **Harlekins Død og Pie-
rots Fornøielse.**
F. A. Barthel,
Magiker.

Publikums Opmærksomhed.
Kunstnerfamilien Barthel er ankommet
hertil Byen og agter at give Fredag den
17de Mai og anden Pintsedag en
Skriv inn formel her.
Kunstforestilling
paa Snedker Vigers Sal.
Billetpriserne ere: Siddende Plads 24
Skill., staaende Plads 16 Skill., Børn under
12 Aar det halve. Forestillingen begynder
Kl. 5 Efterm. **F. A. Barthel.**
Magiker.

Tromsø Stiftstidende, 16. mai 1872

← Tromsø Stiftstidende, 14. april 1872

FAMILIEN BARTHEL I TROMS

THEATER.
 For sidste Gang
(paa Snedker Vigers Sal.)
Kunstnerfamilien Barthel
giver
Torsdag d. 18de April fra Kl. 8—10
til nedsatte Priser en
Kunstforestilling,
hvoriblandt forekommer det russiske Damp-
bad, morsom Intermezzo.
Billetpriser: Siddende Plads 24 Skill.,
staaende 16 Sk.; Børn under 12 Aar det
halve.
F. A. Barthel,
Magiker.

Tromsø Stiftstidende, 18. april 1872

Efter Fleres Ønsker
giver
Magiker Barthel
Søndag den 21de April 1872
fra Kl. 6—8 og 8—10
paa Snedker Vigers Sal
sin allersidste
Kunstforestilling,
hvoriblandt forekommer
Halshugning af et levende Menneske.
F. A. Barthel,
Magiker.

Tromsø Stiftstidende, 21. april 1872

Julius konfirmert 17 år gammel 6.10. 1872 i Tromsøysund

FOLKETELLING FOR KJØPSTADEN BODØ I 1875

P.nr.	H.nr.	Navn	Alder/født	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bost
001	01	Fredrik Bartel	1818	Ersndal i Tyskland	hf	g	Magisk Kunstner og Spisevært	b
002	01	Susanna Bartel	1831	Chlausdal Tyskland	Hans Kone	g		b
003	01	Henriette Bartel	1858	Hertzberg Tyskland	d	ug	Forsørges af faderen	b
004	01	Anna Bartel	1864	Harby Sverige	d	ug		b
005	01	Wilhelm Bartel	1868	Christiania	s	ug		b
006	01	Marie Næsvold	1856	Trondhjem	tj	ug	Tjenestepige	b

Familiens adresse:
2. etasje i lensmann
Larsens gård,
Kvartal 20

Bosted (hus/gård/tomt)

B.nr.	Navn	Bydel	Gårdens nr.	Hustype	Antall personlister	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0086		Kvartal 20					

Tellingskrets

K.nr.	Tellingskretsens navn	Sogn	Prestegjeld	Herred / by	Merknader
002		Bode	Bode		

Siste dokumentasjon på samlet familie (unntatt Julius): Våren 1876 er familien i Kabelvåg, der Henriette blir konfirmert

ANNAS LIV SOM «REISENDE FATTIG» I NORDLAND

Skoleaaret 1879.

Kreds 3

Vaako

Kredsens Skole- steder, Gaard og Opsidder.	Den for hvert Sko- lested be- stemte Skoletid.	Hvor man- ge Dage holdt Sko- le paa hvert Sted.	Hvorfor ikke holdt Skole den bestemte Tid.	Bor- nenes				Om hjem- me, i Tjene- ste eller til Opfostring.	Alder.	Vaksination.	Erver.	F. H.	Fødsel.	Naar be- gyndt Sko- legang.	Afdeling.	Grad af Kunskab.	Ovelse i Færdigheder.	Antal Dage i Skolen	Antal forsamte Skoledage.	Af tilfældig- ge Aarsager.	Af utilregneli- ge Aarsager.	Anmærkninger.
				Nr.	Navne.	Foresattes Navne.	Opholdssted.															
Vaako. Anders Martinius Sverdrup. Omgang fra 15 ^{de} til 28 ^{de} Dage. September og fra 1 ^{de} til 26 ^{de} Oktober				9	Amalia Petra	Anders Bruun	Vaako	Hjeme	13 $\frac{1}{2}$	u	2	2	1874	Q	2	2	46	u	8	Var anden halvdel paa Hole, da Svolderen ej var gjennerejst. Lang Tid til Berlen. Liggelydig paa Hest. Svolderfolke. Var første Omgang paa Kundstad. Selve Grund som 1870. Hav staaet paa Klaten. Bor paa Longvar. Sine skolepige do do		
				10	Anne Dorthica	Ol. T. Andersen	"	"	12 $\frac{1}{2}$	u	3	2	75	"	3	3	37	u	17			
				11	Anna Berathine	Jens Olsen	Longvar	"	12 $\frac{1}{2}$	u	3	3	75	"	3	3	48	u	8			
				12	Anna E. Barthell	Albrig. Karlsen	Vikero	Opfostring	10 $\frac{1}{2}$	u	3	4	75	"	4	4	18	u	6			
				13	Annette Meyer	N. Andersen	Vaako	Hjeme	10 $\frac{1}{2}$	u	3	4	74	N	3.5	3	29	u	u			
				14	Tereze Johanna	Ol. T. Andersen	"	"	10 $\frac{1}{2}$	u	2	3	74	"	3.5	3	37	u	17			
				15	Karoline Fredrikke	Jens Olsen	Longvar	"	9	u	3	4	73	"	u	4	30	u	24			
				16	Kansine Kristine	Kasper Bruun	Vaako	"	8 $\frac{1}{2}$	u	3	3	79	"	u	4	57	u	u			
				17	Hakon Johan	Anders Bruun	"	"	7 $\frac{1}{2}$	u	3	2	79	"	u	u	u	u	u			
				18	Kristian Lorenz	Ol. T. Andersen	"	"	7 $\frac{1}{2}$	u	3	3	79	"	u	u	u	u	u			

Skoleaaret 1879

Kreds 4

Fonas med Indlægg aarlig. 6.

Fonas. Hos Hans Martinius. Fra 1 ^{de} til 26 ^{de} Juli. 36 Dage. August til 13 ^{de} September				1	Malvin Parelius	Johan Hansens Enke	Klarig	Hjeme	14 $\frac{1}{2}$	u	2	2	1873	Q	1.5	1.5	36	u	u	Liggelydig paa Johns. Liggelydig paa Johns. Liggelydig paa Johns. Liggelydig paa Johns. Liggelydig paa Johns.
				2	Petrik M. Anderson	Joh. Andersen	Ramsø	Fjense	12 $\frac{1}{2}$	u	2	2	75	"	1	1.5	33	3	u	
				3	Johan Kristian	Hans Hansen	Fonas	Hjeme	12 $\frac{1}{2}$	u	2.5	2	75	"	2.5	2	36	u	u	
				4	Hans Henningsen	Hans Jensen	Klarig	"	12 $\frac{1}{2}$	u	3	3	75	"	3	2.5	36	u	u	
				5	Karsten Martin	J. B. Andreassen	Sandvig	"	11 $\frac{1}{2}$	u	2	4	76	N	3	3	34	u	2	
				6	Konrad Johansen	J. Hansens Enke	Klarig	"	10 $\frac{1}{2}$	u	3	2	74	"	3	2	36	u	u	
				7	Martus Oluf Mosevold	Hans Jensen	do	"	10 $\frac{1}{2}$	u	2.5	3	77	"	3	3	36	u	u	
				8	Albert Karoliuss	J. B. Andreassen	Sandvig	"	9	u	3	4	78	"	3.5	3	36	u	u	
				9	Anna Torrine	Hans Hansen	Fonas	"	9	u	3	2	78	"	3.5	3	30	u	6	

Var en Uge paa Hest
paa Svolderen.

Skolegang på Vokkøya,
Oppfostring på Vetterøya

Kilde: Arkiv i Nordland

Skoleprotokollen

edsens Skole- eder, Gaard g Opsidder.	Den for hvert Sko- lested be- stemte Skoletid.	Hvor man- ge Dage holdt Sko- le paa hvert Sted.	Hvorfor ikke holdt Skole den bestemte Tid.	Bor-				Benes											Antal forsømte Skoledage.			Anmærkninger.
				Nr	Navne.	Foresattes Navne.	Opholdssted.	Om hjem- me, i Tjene- ste eller til Opfostring.	Alter.	Vakation.	Erner.	Phi.	Fohold.	Nsar be- gyndt Sko- legang.	Afslutning.	Grad af Kundskab.	Færdigheder.	Antal Dage i Skolen	Af tilfregne- de Aarsager.	Af tilfregne- de Aarsager.		
Transporth. fra forrige Side =				9	10. Anne Dorothea	Ole P. Andersen	Vaako	Hjemme	13 $\frac{3}{4}$	u	3	3	2 $\frac{1}{2}$	1875	Q	4	4	45	29	29	Harde dele tilsluttes at være hjemme og hjælpe skolen	
				11	Anna Carlotte Barthels	Albrig. Nielsen	Vetters	Opfostring	16 $\frac{7}{8}$	u	4	3	3	1878	u	4	3	51	u	3		
				12	Georg Hanssen	Ole Jensen	Vaako	do.	10	u	3	3	2	1878	N	3	4	51	u	3		
				13	Klaavon Johan Bruun	Anders Bruun	do	Hjemme	8 $\frac{1}{2}$	u	3+	2+	2 $\frac{1}{2}$	1880	u	3	3+	54	u	u		
				14	Kristian Andersen	Ole P. Andersen	do	do	7	u	3	3	3	1880	u	u	u	u	u	u		
				15	Annetha elger	M. Andersen	do	do	11 $\frac{3}{4}$	u	3+	3	2	1877	u	4	3	53	u	1	skolenes hjælp hjemme.	
				16	Teresse Johanna	Ole P. Andersen	do	do	12 $\frac{3}{4}$	u	3	3+	2 $\frac{1}{2}$	1876	u	4	3	45	u	9		
				17	Karoline Frederikke	Jens Olsen	Lougner	do	10	u	3+	3+	2 $\frac{1}{2}$	1878	u	5	3	45	u	9	bor 6. Kilometer fra skolestedet.	
				18	Hansine Bruun	Kasper Bruun	Vaako	do	9 $\frac{1}{2}$	u	2+	3+	3 $\frac{1}{2}$	1879	u	5	3	54	u	u		
				63																		
				Kreds 2. Torvor med Skolenger aarlig 9.																		
54 Dage 51 Dage				1	Marcelius Reinert	Lyd. Vomborg	Torvor	Hjemme	15 $\frac{3}{4}$	u	2+	2	2	1873	Q	2+	2+	21	u	30	Er meget uoplyst.	
Torvor fra 8de				2	Pernst. Marcelius	Olef Johansen	Brønd	do	15 $\frac{1}{2}$	u	2	2	2	1879	u	2+	2	18	u	33	Liggelydighed af Torvald me.	
Torvor fra 18de				3	Andreas Iversen	Daniel Iversen	Prosto	do	14 $\frac{3}{4}$	u	2	2+	2	1874	u	2	2	21	21			
Torvor fra 18de				4	Peter Andreas	L. Johansen	Torvor	do	10 $\frac{1}{2}$	u	2	2	2	1878	u	2+	2 $\frac{1}{2}$	51	u	u		
Torvor fra 18de				5	Mathias Hanssen	L. Johansen	Brønd	Opfostring	12 $\frac{1}{2}$	u	2+	2+	2.5	1876	u	3	3+	24	u	9	flyttet til Byen ved anden Gangang.	
Torvor fra 18de				6	Anton Iversen	Daniel Iversen	Prosto	Hjemme	12 $\frac{1}{2}$	u	2+	2	2	1876	u	3	3	18	u	3		
Torvor fra 18de				7	Hans Peter Johansen	Hans Jørgensen	Brønd	do	14 $\frac{3}{4}$	u	8+	3	2	1874	u	3	3	35	u	16	Var til Hjælp hjemme	
Torvor fra 18de				8	Johan Angel	do do	do	do	11	u	2	2+	3+	1877	N	3	3	48	u	3		
Torvor fra 18de				9	Anne Johanna	Hans Pedersen	Torvor	do	14 $\frac{1}{4}$	u	2+	2	2	1874	Q	2	2	51	u	u		

BNR. 5 VOKKØYA - SKOLEHUSET

Tekst til bildet i
Gudbrandson (1978), s.
259:
«Fra bnr. 5 i Vokkøya.
T.v. for hovedbygningen
ser vi skolehuset som
Martines Siversso' og
sønnene bygde i 1897.
Våningshuset er satt opp
i 1909 og huser i dag
også poståpneriet på
øya. Bnr. 5 ligger i
Høyvika, som ble
bebygd etter
storbrannen i Vokkøya
1730.»

Bygningene er altså fra
etter Anna sin skoletid
her.

Bilde av Nikolines bror, Rikard Jensen (1859-1930) og Jonette Olsdatter (1869-1941), Hemminggåren, Vokkøya. i Gudbrandson s. 305

«HUSBONDFOLKET» SOM ANNA BODDE HOS I 1879 – 1880/81:

Albrigt Karlsen, f. i Lyngvær 1849, 30 år gammel i 1879 og

Nikoline Sofia Jensdatter, f. 1854. 25 år gammel i 1879.

Barna **Jensine Marie**, f. 1877 og **Mathilde Marie**, f. 1879.

Familien flyttet senere til Bodø, ant. i 1881

KONFIRMASJONEN

Adolph Tidemands "Anmeldelse til konfirmasjon" (1846). Foto: Nasjonalmuseet/Øyvind Andersen

KONFIRMASJONEN

Slik kunne en konfirmasjon se ut på 1800-tallet. «En Catechisation» er et litografisk reproduksjon av et maleri av Adolph Tidemand fra 1854. (Kilde: Nasjonalbiblioteket)

KONFIRMASJONEN - ØVERST OG NEDERST PÅ KIRKEGULVET

Øverst

Anna Elisabeth Gotaas (1865 – 1936). Arving til Kjerringøy handelssted og øverst på kirkegulvet og i kirkeboka ved konfirmasjonen i 1881.

Kilde:
Nordlandsmuseet

Anna Elisabeth Sverdrup Ellingsen Zahl (1801 – 1879)

«Nordlands dygtigste Kvinde»

Kilde: Nordlandsmuseet

Nederst

Anna Charlote Bartel, født 9. oktober 1863, Hörby Forsamling, Sverige

Attest 4/6 77 (?) Hallén Pastor.

Bosted: *Veterø*

Forældre: *Ungk. Fredrik Bartel af Sacksen m. Susanna Stummer*

Kristendomskundskab, Flid m.v.: *maatlig*

Forhold: *Hun afvistes for at konfirmeres i 1880 for bedrevet Utugt*

Johan Fredrik Bergmand Holst, født 19. juni 1864

Bosted: *Bodø*

Forældre: *Kjøbm. Johan Holst og Elise Johanne f. Johnsen.*

Kristendomskundskab, Flid m.v.: *godt*

Forhold: *Bortvist fra at konfirmeres i 1880 for bedrevet Utugt*

Hans Andreas Johnsen, født 29. september 1864.

Bosted: *Bodø*

Forældre: *Huseier John Andreassen og Serianna Salamonsdtr.*

Kristendomskundskab, Flid m.v.: *godt*

Forhold: *Bortvist fra at konfirmeres i 1880 fordi han ikke afværgede ovennevnte Synd*

Til sist i kirkeboken i opptegnelsen over guttene

Gustav Vilhelm Helström, født 4/9 1865, døpt 11/10

Bosted: Østre Luleå (Att. P.O. Källström), pt. Pastor, Bodø

Forældre: Johan Gustav Hälström, Landskap i Taverstehus (?) Län i Finland
og Serafine Stölstrand (Moderen kaller sig ellers Wilhelmine Leander)

Kristendomskundskab, Flid m.v.: ikke utfylt i kirkeboka

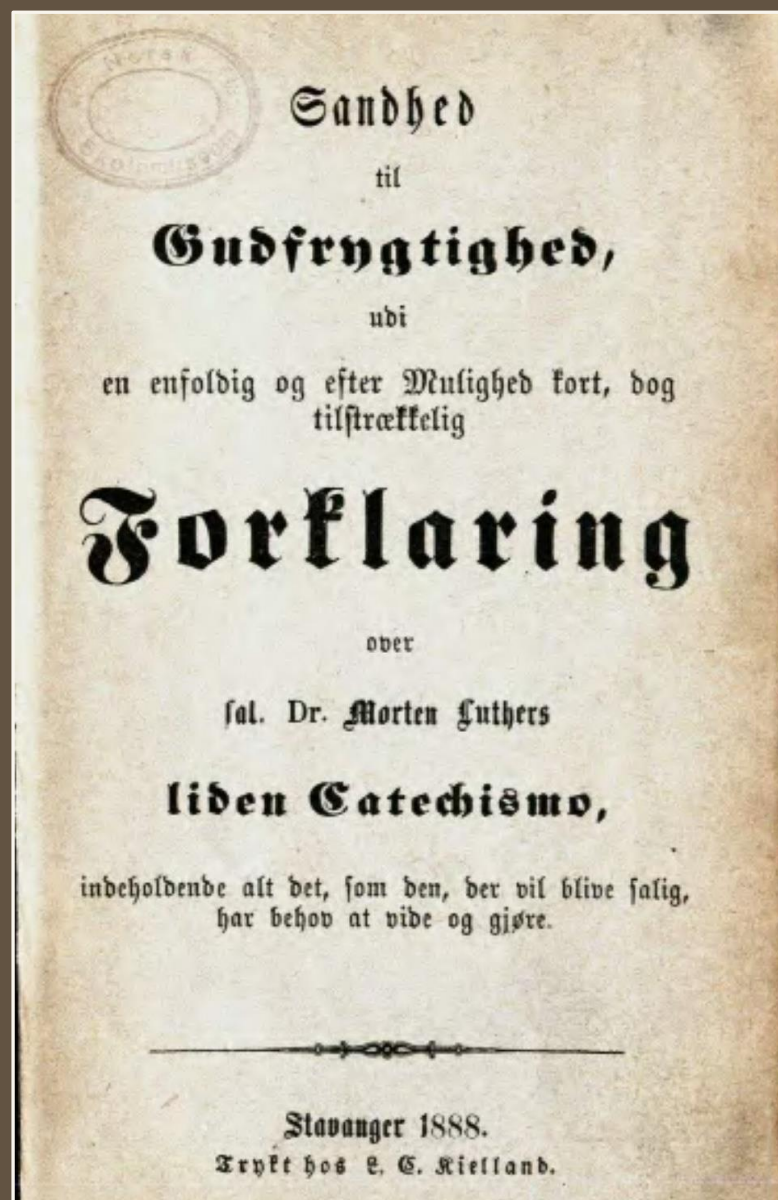
Forhold: ikke utfylt i kirkeboka

Martinus Jakobsen, født 11. november 1863.

Bosted: Godønæs (?)

Forældre: gbr. Jakob Hanssen og h. Hanna Johannesdtr.

Krøbling, da ikke kan tale forstaaeligt, men aflagde dog for Prost Neumann i Forening
med Sognepresten saadan Prøve paa at have tilegnet sig Kundskaber, at han
konfirmeres.

«En ukonfirmert gutt sto tilbake overalt. Ikke som regningsbud, ikke på kontor, i krambod eller i sjøhus brydde man seg om en så dum eller tilbakestående gutt at han ikke var konfirmert ved sine 18 år. (...) og dessuten, hvilken lønn ville noen by en ukonfirmert gutt?

Ikke engang til sjøs ville rederiene ha ham før han var konfirmert» (Fra Aleksander Kiellands roman Gift, utgitt i 1883)

TIL BODIN PRESTEGÅRD

Når og hvorfor ble Anna flyttet til Prestegården, og hvor lenge bodde hun der?

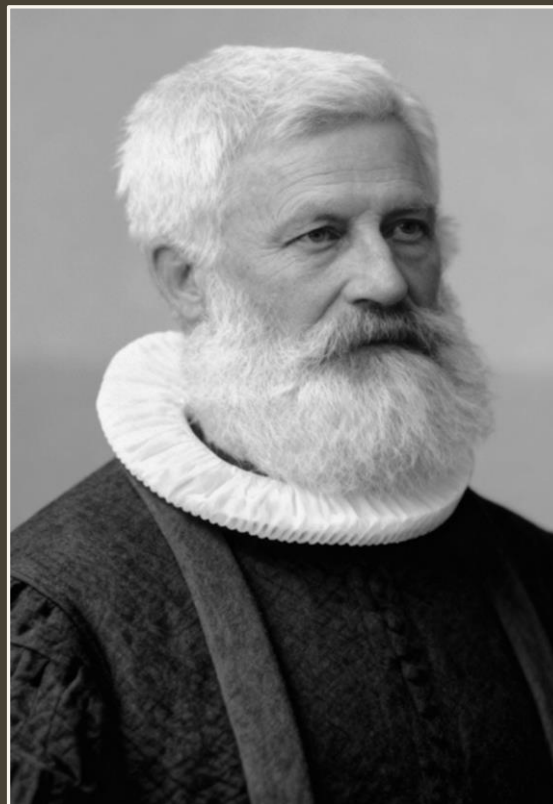

ANNAS PRESTER

Sogneprest Olaus Holter f. 1845 i Nannestad, bruker av den gamle prestegården 1887 til 1894, og av den nye prestegården fra 1894 til 1900. Ordfører i Bodin 1895 – 1898. Død 88 år gammel i 1933 i Bygland, Aust-Agder.

Martha Augusta, født Gaerboe, f. 1850 i Kristiania. 59 leveår. Død 1909 i Romedal, Hedmark
5 barn

Hans Schlytter Schanche, f. i Risør 1826, sogneprest i Bodø sogn som også omfattet Bodin fram til oppdeling av prestegjeldet. Bruker av prestegården fra 1878 til 1886. Død 68 år gammel på Tjølling prestegård i Vestfold i 1894.

Prestekone Pauline (Lina) Cathinka, f. 1835 på Vestby prestegård i Akershus. 77 leveår

11 barn: 7 født i Risør, 3 i Hadsel, den yngste i 1879 på Bodin Prestegård.

Hans Schlytter Schanche «*blir husket som en «mild» og forsonlig prest, og det er i hans embetstid det omsider blir slutt på de sekellange stridighetene med Bodøgård om grenser og rettigheter.*» Gudbrandson (1989), s. 668

**Prestegården ved Folketellingen i 1891 -
19 fastboende personer fordelt på to hushold:**

Olaus Holter, f. 1845 i Nannestad, familiens overhode,
prost og sogneprest.

Martha Augusta, født Gaerboe, f. 1850 i Kristiania,
Hustru

Olaf Johannes Holter, f. 1873 Nøtterø, sønn,
gymnasieelev

Einar Theodor, f. 1874 Nøtterø, sønn, gymnasieelev

Fredrik Waldemar, f. 1876 Tromsø, sønn

Albert Andreas, f. 1880 Hammerø, sønn

Ulrik, f. 1881 Hammerø, sønn

Adolf Haslund, f. 1879 i Kristiania, besøkende (mt)

Sofie Pernille Pedersen, f. 1855 Bodø, Stuepige

Antora Kristiansen, f. 1867 Hamerø, Stuepige

Maren Amalie Axelsen, f. 1866 Lødingen, Kokkepige

Forpakterens hushold, der Anna bor, er oppført slik:

Ole Knutsen, f. 1851 Kvikne-Østerdalen, Forpagter af
Prestegaarden

Karen Hansdtr., f. 1855 Kvikne, Hustru

Knut Olsen, f. 1877 Sognedalen Guldalen, søn

Hans Bernhard Olsen, f. 1885 Bodø, søn

Maria Barbara Olsdtr., f. 1887 Bodø, datter

Ole Arntsen, f. 1865 Opdal, Gaardsdreng

Madsi Jensdtr, f. 1834 Bodø, Kokkepige

Hansine Olsdtr, f. 1873 Soknedalen, Kokkepige,
fjøspige

Anna Charlothe Bartel, f. 1863 Hörby, Sverige,
Fattigvæsenet

TIL PRESTØYA

Årsak til at Anna ble flyttet: den gamle prestegården revet. Landsbruksskole opprettet og bygging av ny prestegård. Prestene Schlytter Scanche og Holter, som begge kjente Anna, var flyttet fra Bodin

Foto gjengitt i Gudbrandson, 1978, s. 225 med tekst: «*Gammelgården* i Prestøya. Andreas Karlsen bygde dette huset i 1886, samme året som han fikk festekontrakt på den daværende husmannsplassen.»

Fotograf ikke oppgitt.

Foto gjengitt i Gudbrandson
1978, s. 224 med tekst:

«Kaia i Prestøya, fotografert
1961 – året før Julius Karlsen
flyttet til Bodø og avfolkinga
av Prestøya var et faktum.
Prestøya het opprinnelig
Mågøya og hørte under
Sørvær, men fikk det nye
navnet sitt etter at Bodø-
presten hadde lagt øya
direkte under Prestegården.
Det skjedde trulig på 1600-
tallet. 1865 ble Prestøya
opprettet som
husmannsplass. De
vanskelige havneforholda
var en sterk medvirkende
årsak til at gården ble
fraflyttet et sekel seinere.
(Foto: H. Hansen Vatnet)»

Når og hvorfor ble Anna flyttet til Prestøya, og hvor lenge bodde hun der?

Ft.1900: 10 mennesker bor på Prestøya (0,2 km²).

Anna er 37 år gammel når vi finner henne i folketellingen for Prestøen i Bodin herred i 1900. Husbondfolkene er **Anders Anderssen**, 60 år gammel, født i Vefsn i Nordland i 1840. Han er «Husmand og fisker med jord». Husmandskone **Ingeborg Anna Kristofersdtr.** er 56 år gammel og født i Bodin herred i 1844. **Anna Bartel**, 37 år, født i Sverige, ugift Fattiglem og Husgjerning.

Bygselen på gården tilhørte **Andreas Karlsen**, 53 år gammel, husmann og fisker med jord. Hans kone er **Marianna Jensdatter**, 42 år gammel og Husmannskone. Telleren antar at begge er født i Bodin herred. De har fem sønner, hvorav de to eldste, **Martin** og **August** på henholdsvis 18 og 16 år, er fiskere. De tre yngste, **Julius**, **Halvor** og **Norman**, er 11, 6 og 4 år gamle.

1905: Anders Anderssens selvmord. Kona Ingeborg Anna flytter fra Prestøya

1903: KVALVIKA I VETTERØYA; BARNET

Bilde gjengitt i Gudbrandson 1978, s. 259 m.
undertekst:
«Fra Kvalvika nord i Vokkøya. Etter storbrannen i 1730
ble dette ett av de to bosetningsområdene på gården.
(Foto: Ove Pedersen)»

Arkivverket

Ministerialprotokoller, klokkebøker og fødselsregistre - Nordland, SAT/A-1459/802/L0055: Ministerialbok nr. 802A02, 1894-1915, s. 184

18. Dødsliste af Skibskjøn.					19. Dødsliste af Kystskjøn.				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				
1893					1894				

NOEN AV ANNAS HJELPERE

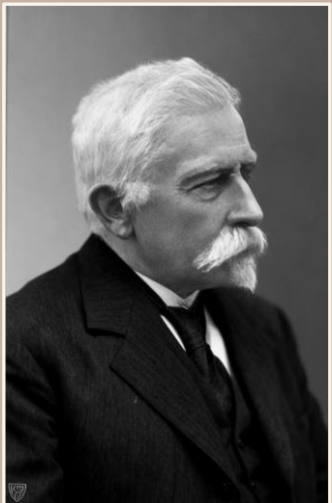
Lensmann og senere lensmann og bankbestyrer Ole Martin Larssen var født på Tjøtta (Helgeland) i 1842.

Gift med Jensine Oline Hansen, f. på Senja i 1843. 7 barn. Det første, Karen, i 1875.

Barn nr. 4, Johannes, f. 1880, kom til å etterfølge faren som lensmann i Bodin i 1916.

Johannes var lensmann fram til han ble avsatt av nazistene i 1945.

Far og sønn hadde altså stilling som lensmann i tilsammen 72 år.

Lærer Elling Balhald

f. 1847 i Værdal. Lærer i Væran fra 1870 til 1916

Kilde: Skolebladet. Organ for norsk skolevæsen, Kristiania, 26. august 1916

Lang tjenestetid:

Lensmand O.M. Larsen, Bodin, søker avskjed ved aarets utgang. Hr. Larssen har været lensmand i Bodin i hele 46 aar. – Samme tjenestetid kan ogsaa lærer i Væran i Bodin, Elling Balhald, se tilbage til idet han har været lærer i samme kreds i 46 aar. Ogsaa han har nu søkt avskjed.

Trondhjems Adresseavis fra lørdag den 2. september 1916

Dr. Oscar Carlsen.

Frantz Oscar Carlsen, f. i Skien 1845, d. i Kristiania i 1915. Distriktslege i Bodø 1876 til 1899.
Kilde: Kragerø By's historie 1660 - 1916: jubileumsskrift, Kristiania 1916.
Dr. Carlsen fungerte også som sykehuslege.

Harald Arnesen født 1862 i Aker. Distriktslege i Steigen 1897 - 1907.
Amtslege/reservelege ved Rønvik fra 1900.

Overlæge
Ivar Lund.

Doktor Ivar Lund, f. i Troms 1856, var overlege ved sykehuset 1899-1909. Han tok over som distriktslege etter Doktor Carlsen. Fra 1909 til 1915 var han utelukkende distriktslege i Bodin. Bodin ble utskilt som eget legedistrikt i 1915.
Medlem av Kontrollkommisjonen ved Rønvik asyl fra 1902.
Kilde: Viggo Eide i Tid & rom

Jordmor Regine Larsen (1868 - 1939).
Distriktsjordmor 1902 - 1934
Utdannet i Bergen i 1894..
Foto gjengitt i Gudbrandson 1978, s. 272

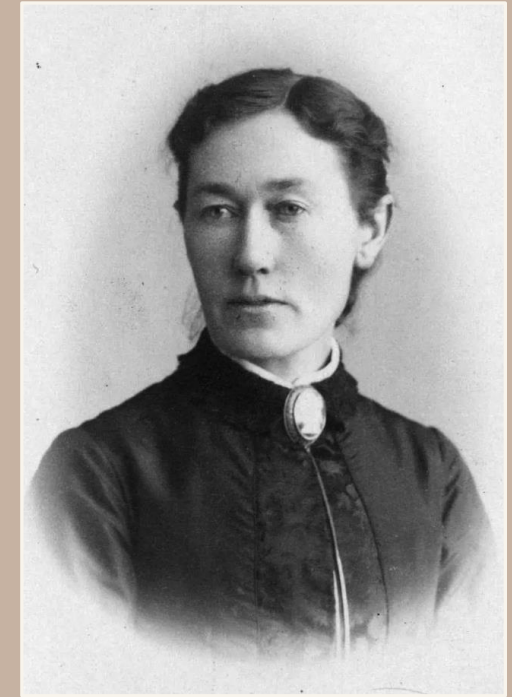
BETYDNINGSFULLE DAMER

Hildur Rørdam, født
1854.
Stifter av Bodø
Sanitetsforening 1898

Andrea Severine Magdalene Holm,
f. på Melhus, Sør-Trøndelag, 1845
g.m. Distriktslege Carlsen
Fotografi gjengitt i: Bodø Bys
Historie, s. 308

Fru Lennsmann Larssen,
Jensine Oline, født på
Senja i 1843

RØNVIK SYKEHUS

**Bilde av Rønvik sykehus fra Fygles jubileumbok «Marmor og menneskeskjebner»
Kolonier i Steigen og Misvær**

Dr. Olaf Gustav Sollied (1863 - 1854).
Direktør for Rønvik asyl 1901 - 1912.
Fra 1912 direktør for Rotvold asyl.

Johan Sofus Widerøe (1864 - 1930).
Direktør ved Rønvik asyl 1912 - 1916.

Dr. Thorvald Dahle (1869 - 1929).
Direktør for Rønvik asyl 1916 - 1920.

TIL FORPLEINING

**Husholdet der Anna bor på gården Kvandalstrand i Steigen i 1910 (Gnr.33, bnr.1),
er transkribert slik**

Halvor Olsen, født 30.07.1856 i Lom, Gudbrandsdal, Gaardbruker og Fisker

Gunhild Sivertsen, født 03.07. 1854 i Lom, Gudbrandsdal, Gaards- og kreaturstel

Ingvald Sivertsen, født 14.04. 1893 i Steigen, fisker fl (det vil si bosatt, hørende til familien)

Anna Bartel, født 11.10.1863 i Høiby, Sverige. Forpleiet

Bernt Nordahl, født 1850 i Bodin. Forpleiet.

(Halvors foreldre var **Rønnaug Pedersdatter Lillerust**, (født 3. august 1834 i Skiaker) og Ole Halvorsen, (født i 1832, antakelig samme sted) De bodde på nabogården (Gnr.32, Bnr.1).

Historien om deres flytting fra Gudbrandsdalen til Steigen i Nordland er fortalt slik:

NOEN AV FOLKENE PÅ GARDEN KVANDALSTRAND

Familien til Halvor Olsen og Gunhild Sivertsen

KIRKEBOK STEIGEN

Kildeinformasjon: Nordland fylke, Steigen i Steigen, Ministerialbok nr. 855A14 (1906-1922), Døde og begravede 1920, side 80.
<http://www.arxivverket.no/URN:NBN:no-a1450-kb10051107203071.jpg>

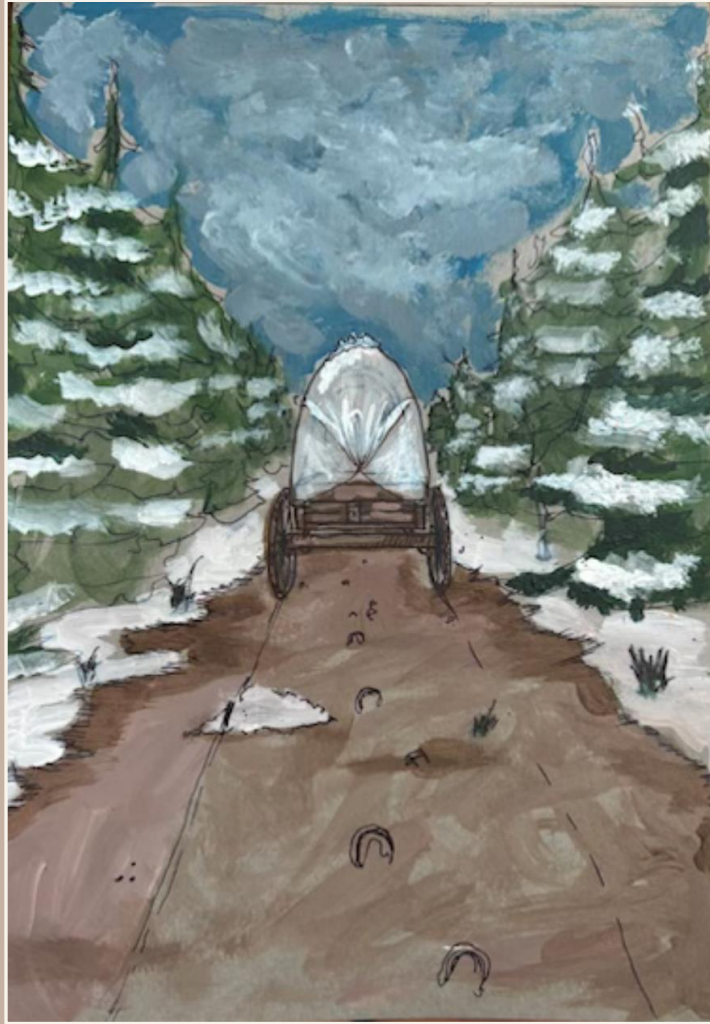
[illegible]

Avslutning: Siste reis etter 41 år som reisende fattiglem i Nordland

KIRKEBOK FRA HØRBY, «MOT OKÄND ORT»

fö			Hörby		Församling.	
År-numer.	Årtidens datum.	Folios uti Förelsesboken.	De utflyttades namn, stånd, embete, yrke.	Ställe, hvarifrån utflyttad.	Ort, hvarthän utflyttad, (socken i Län, stad.)	Menck.
					Transport	87
129	17/11	160.	Kristian Gjedde Leijonsson Sandjö	Raby	Brest. st.	/
130	21/11	141	Inspectör Otto Wenz. Christoffer Kahr	Röbgländ	Skippautöf	/
131	24/11	349	Ab. J. d. Drögen John Anders. Linderot	Winge Tima	Lev. Röp	/
132	-	61	Unglingen Herman Gdd. Frumnesen	Hörby W7	Restånga	/
133	-	249	D ^r Magnus Andersson	Tägarup	Ö. Sjöinge	/
134, 135	-	60	Arrendator Per Jepsen, hustru 28 år	Hörby W6	Blinta	2
136	10/12	12	Kopparstugan Joh. Magn. Pehr Malmberg	ibid W1	Lund	/
136	31/12		Fr. Berthels barn se dykeboken W=87		Rest. st.	-

«MOT OKÄND ORT»

Maleri av Senja Lindén, 2026

ANNA CHARLOTTA BARTHEL

9. september 1863 – 1. desember 1919.

Gravlagt som Anna Bartel, den 10. april 1920,
jordfestet den 19. september 1920

Annas gravsted på Furumoen i Steigen?

Fotografi fra Geir Støre (2025): *Cirkus Berny. 5 generasjoner Barthel og Berny. Myten og menneskene.* s. 74.

KILDER VI SAVNER

- Skoleprotokoller for Bodø og Bodin fra 1870 og framover, dersom de finnes.
- Visitasbøker for Bodin fra 1880 og 1890-årene.
- Kallsbøker for Bodin prestegård fra sogneprestene Hans Schlytter Schanche og Olaus Holters tid.
- Fattigprotokoller for Bodø / Bodin fra tidsrommet 1878 til 1910
- Fattigprotokoller for Steigen fra 1910 (event. tidligere) og til 1920
- Legejournaler / arkiv etter distriktslegene Carlsen og Lund i Bodin og Dr. Arnesen i Steigen
Medisinalinnberetningene deres finnes i Nasjonalarkivet!
- Arkiv etter amtslege Harald Arnesen finnes ant. i Nasjonalarkivet i Trondheim.
- Arkiv etter lensmann Larssen.
- Pasientjournaler fra Rønvik sinnssykeasyl fra 1902/03 til 1910 - 1920. I Norsk Helsearkiv, Tynset?
- Rapporter fra inspeksjonsreiser i 1917 og 1918 til Steigen og Leiranger foretatt av distriktslegen i Steigen og direktøren for Rønvik asyl, ant. Thorvald Dahle.

PSYKIATRISKE SYKEHUS OPPRETTET FRA 1855 TIL 1914

1855: Gaustad, 330 plasser, 50/50 kvinner/menn

1872: Rotvold, 275 plasser, 145 m. (15 i landbruk-kolonien) 130 kv.

1881: Eg, 260 plasser, 50/50

1902: Rønvik, 230 plasser, 50/50

1904: Dikemark

1905: Dikemark

1908: Sanderud

1909: Faret, Gristiansands kommunale Asyl, 21 Pladse

1913: Dale, Valen, Neevergaarden, 240 plasser. 50/50,

Rosenberg asyl, 175 plasser, 120/55, Opdøl, Trondhjems hosp. St komm 82, Østmark kom., Dr. Dedechens
privat v. Kristiania, 58 plasser, 50/50,

Møllendal, 80 plasser 45/35

Kriminalasylet, 35 plasser kun Mænd

Kristiania kommunale asyl, 120 plasser, 76/44

Oslo Hospitals asyl i Kristiania, 40 plasser, kun for Kvinder

1913: Presteseter

1914: Veum

FATTIGLOVEN I NORGE

Den første fattigloven i Norge kom i 1845. Denne ble strammet inn i 1863, og en ny fattiglov kom i 1900. Lovgivningen på det sosiale felt illustrerer samfunnsutviklingen:

- 1845: Fattiglov
- 1848: Skolelov, byene. Lov om botsfengsel. Lov om sinnssyke.
- 1860: Skolelov, landet.
- 1860: Sunnhetskommisjoner.
- 1863: Fattiglov, tilstramming
- 1881: Abnormskoleloven (funksjonshemmedes rett til skole og praktisk opplæring) *
- 1889: Skolelov, folkeskolen.
- 1892: Underholdsplikt og tilsyn med pleiebarn. Fabrikktilsynsloven.
- 1894: Ulykkesforsikring for industriarbeidere, betalt av arbeidsgiverne.
- 1896: Vergerådslov.
- 1900: Fattiglov med liberalisering. Legd-systemet avviklet. Tuberkuloselov. Løsgjengerlov.
- 1902: Straffelov
- 1905: Tilsyn med pleiebarn.
- 1906: Arbeidsformidling. Offentlig bidrag til frivillige arbeidsledighetskasser.
- 1908: Ulykkesforsikring for fiskere.
- 1909: Lov om arbeidervern, revidert. Lov om sykeforsikring.

FATTIGLOVEN I NORGE

1911: Ulykkesforsikring for sjømenn.

1913: Sosialdepartementet opprettet.

1914: Mødreforsikring i sykeforsikringen.

1915: De Castbergske barnelover (forsorg, arv, underhold). Normalarbeidsdag 10 timer.

1918: Minstelønnslov.

1919: Normalarbeidsdag 8 timer. Ikke stemmerettstap for fattigunderstøttede.

Anne-Lise Seip (1984) Sosialhjelpstaten blir til. Norsk sosialpolitikk 1740-1920.

I serien «Det norske samfunn», Gyldendal Fakkeltbok.

(Denne oversikten står bakerst i Seips bok og er ikke paginert,) Merket * er lover som ikke er med i oversikten, men som omtales i Seips øvrige tekst.

TAKK FOR AT DERE VILLE HØRE HISTORIEN OM ANNA

Med hilsen fra Toril, Øystein og Anne